

PORDÁNY SAROLTA

REGIONÁLIS EGYETEMEK, HELYI FELNŐTTKÉPZÉS

Juhász Erika (szerk.): *Régió és oktatás. A „Regionális egyetem” kutatás záró konferenciájának tanulmánykötete.*

Debrecen, 2006, Doktoranduszok Kiss Árpád Közhasznú Egyesülete, 421 p.

Négy évig tartó nemzetközi kutatás záró konferenciáján elhangzott előadások írásos változatából, valamint a konferencia ideje alatt megrendezett poszter-bemutatókból szerkesztette dr. Juhász Erika azt a meglehetősen nagy terjedelmű, 421 oldalas tanulmánykötetet, amelyben negyvenkét szerző írása olvasható. A *Debreceni Egyetem Bölcsésztudományi Karának Neveléstudományi Doktori programja* sikeres pályázatot nyújtott be a *Nemzeti Kutatási és Fejlesztési Programra* 2002-ben. A kutatás új információk feltárására vállalkozott „... a korszerű felsőoktatás/harmadfokú képzés szervezésével (alapításával és fejlesztésével) kapcsolatban Európa eltérően fejlett, nyugati és keleti régiói között”.¹ A több mint negyven kutató, doktorandusz és egyetemi hallgató² bevonásával elvégzett, „Regionális egyetem” elnevezésű, összehasonlító kutatás eredményeiről a *Magyar Tudományos Akadémia* székházában adtak tájékoztatást a résztvevők, és ez a kötet is az eredmények közzétételét, megismertetését szolgálja.

A művet Enyedi György professzor az alábbi bevezető sorokkal ajánlja az olvasónak: „A «Regionális egyetem» kutatás – amelynek mind általánosítható tapasztalatait, mind nagyszámú részvizsgálatát tartalmazza e kötet – két, a rendszerváltozás során kibontakozó új jelenséget, a felsőoktatás szerkezeti átalakulását és az erősödő regionalizmust kapcsolja össze. E két változás kölcsönhatásának vizsgálata nem szokványos, ha a kutatást irányító Kozma Tamásnak köszönhetően nem is előzmény nélküli: mindenesetre mindkét említett jelenségről sok új ismeretet szerezhetünk a kölcsönhatások elemzésének eredményeként”.³ Nos, a kiadást vállaló *Doktoranduszok Kiss Árpád Közhasznú Egyesülete* jóvoltából valóban értékes, sok szempontból is olvasásra érdemes tanulmánykötetet vehet kezébe az olvasó.

A kutatás a nagy, globális átalakulások helyi hatásait, azon belül is Magyarországot, Ukrajna és Románia felsőoktatási változásait elemezte. Pontosabban fogalmazva, Kozma Tamás kutatásvezető szavaival: azt vizsgálták, hogy a kelet-közép-európai átalakulások hogyan változnak át, térségi, helyi és intézményi oktatáspolitikákká.⁴

A program két kulcsszava, a „regionális egyetem” és a „Partium” térség magyarázatot igényel, hiszen e fogalmak jelentése sem a tudományos, sem a mindennapi közbeszédben nem tisztult még le, ezért azt is mondhatnánk, hogy e szakkifejezések hazai tudományos értelmezéséhez jelentősen hozzájárult ez a kutatás.

A *regionális egyetem, vagy főiskola*: olyan intézmény, amely helyi vagy térségi kezdeményezésre alakult, következőképp a helyi-térségi gazdasági és társadalmi igényekhez alkalmazkodik. Jellemzője, hogy szűkebb társadalmi körök, helyi közösségek,

önkormányzatok, alapítványok létesítik. Nem a nemzetközi tudományos közösség helyi képviselője, mint a klasszikus egyetemek, hanem inkább a helyi igények szakmai-tudományos kiszolgálója. Köztes, alternatív felsőoktatási intézmény. A regionális egyetem „hívői” és „igehirdetői” szerint ez, illetve ilyen alapokon szerveződő lesz a jövő felsőoktatási intézménye.⁵ *Partium* névvel illették a kutatók azt a térséget, amely hét ukrain járásból, a romániai Máramaros, Szatmár, Szilágy és Bihar megyéből, valamint a magyarországi Hajdú-Bihar és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyéből áll. E kutatásban ugyan fantáziánévként használták, de „... történetileg a *Partium* nagyjából mégis olyan térséget fedett le, mint amilyenben a kutatást végezték”.⁶ A térség városait és vonzáskörzeteit az államhatárok elkülönítették egymástól.

A tanulmánykötet borítóján, melyet *Dallos Csaba* tervezett egy finoman megrajzolt ív, talán boltív, híd, szivárvány látható, amely két, egymástól különálló foltot (fehér foltot), grafikai elemet, vizuális térséget kapcsol össze. A 2002 júniusában megrendezett záró-konferencián, hasonló, egymás felé forduló, baráti atmoszférát, gondolati, emberi összekapcsolódásokat lehetett érzékelni. A kötet felidézi és dokumentálja ezt a sikeres együttműködést.

Öt nagy témakörre, fejezetre osztotta a szerkesztő az írásokat, amelyek között műfajukat tekintve kutatás-záró, összegző tanulmányok, empirikus rész-kutatási beszámolók, esszék és publicisztikai írások is találhatók.

Az első fejezet a „Regionális egyetem” kutatás négy összefoglaló tanulmányát tartalmazza *Kozma Tamás, Süli-Zakar István, Pusztai Gabriella, Juhász Erika* tollából. A kutatásvezető egyik érdekes konklúzióját idézem a tudományos összefoglalóból: „A regionális intézmények létrejöttének körülményei helyenként és koronként mások és mások – érdekes módon azonban a szervezeti formák, amelyeket létrehoznak és a társadalmi funkciók, amelyeket betöltenek, mégis igen hasonlóak.”⁷

A kutatás egyébként hat felsőoktatási intézményre terjedt ki: a Debreceni Egyetemre, a Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskolára, a Partiumi Keresztény Egyetemre, a Nyír-egyházi Főiskolára és a Babes-Bolyai Tudományegyetem Szatmárnémeti Tanítóképző Főiskolai Karára. Az iskolai pályafutás és a földrajzi helyzet összefüggéseit *Pusztai Gabriella* vezetésével vizsgálták. Megállapították, hogy bár ennek a képzési formának az a célja, hogy rövid idő alatt egyetemen könnyen kiegészíthető, magas szintű, s a munkaerőpiacon jól konvertálható tudást biztosítson, a lakóhelyi hátrányok mérséklése a vizsgált régióban nem történik meg, s a fejletlen kistérségekben nem működik a térség felsőoktatási intézményeinek *partikula*-építő funkciója.⁸ A *partikula* – református főiskola más helységben műkö-

¹ Nemzeti Kutatási és Fejlesztési Program 5/0060/2002 számú projekt kutatási célja.

² A névsort lásd a kötet 421. oldalán

³ Enyedi György: Ajánlás. 9. o.

⁴ Kozma Tamás: Regionális átalakulás és térségi visszhang. A „partiumi” felsőoktatás esete. 13. o.

⁵ Kozma Tamás nyomán

⁶ Kozma Tamás uo. 15. o.

⁷ Kozma Tamás uo. 19. o.

⁸ Pusztai Gabriella uo. 45. o.

dő fiókja – a XIX. században a legnagyobb magyar iskolarendszer volt. Fénykorában ez a Dunántúlra terjedt, egész Csongrád, illetve Máramarosig. Évszázadokon keresztül viszonylag nagy területen, közel 200 települést érintett.

A további négy nagy fejezet tanulmányainak szerzői az egyházi-, a kisebbségi oktatás, a felnőttképzés, a felsőoktatás, valamint a regionalitás kérdéseit dolgozzák fel. Ebből a nagyon gazdag tematikából csak a *felnőttképzéssel foglalkozó* tanulmányok elemzésére vállalkoztunk.

Elsősorban dicséret illeti a szerzők erőfeszítését, hogy a most kialakuló hazai felnőttképzési szakirodalmat tanulmányaikkal gazdagítják, és ezzel segítik az andragógia tudományának megerősödését. Az alábbi jelentős, több esetben hiánypótlónak mondható témakörökről készültek a kötet *Felnőttképzés* című fejezetének írásai:

- felnőttek tanulását segítő országos stratégiai tervezés,
- vállalatok, munkahelyek szerepe a felnőttek tanulásában,
- szlovák-magyar határ menti együttműködések a felnőttképzésben,
- önismeret-fejlesztés felnőtt korban,
- felnőttek egészségnevelése,
- hátrányos helyzetű felnőttek képzésének módszertana,
- hátrányos helyzetű felnőtteket segítő mentorok képzése,
- minőségbiztosítás a felnőttképzésben,
- felnőttképzés az információs társadalomban.

A tanulmányokról összességében elmondhatjuk, hogy a felnőtt tanulók érdekében, és a felnőttképzés fejlesztése érdekében íródtak, ezért olvasására, továbbgondolásra feltétlenül alkalmasak. Ugyanakkor néhány kritikai észrevételt is teszek a felnőttképzésről publikált szakkikkel kapcsolatosan. Az alábbi, javítandó kutatás-módszertani, kutatás-etikai hiányosságokra hívom fel a figyelmet:

- Magyar nyelvű tanulmányban angol nyelvű, fordítást nem tartalmazó szövegrészek, táblázatok, szakkifejezések jelennek meg.

- Fontos szakkifejezések, fogalmak (nem-formális, informális, learning by doing [sic!], tudás alapú társadalom) nincsenek definiálva, kellően árnyalva és megfelelően nemzetközi és hazai szakirodalmi hivatkozásokkal. Így például az „egész életen át tartó tanulás” szakkifejezés nem ágyazódik bele egy oktatástörténeti folyamatba – újjáélesztésként, új fogalomként jelenik meg (pl. „Az egész életen át tartó tanulás szemlélete képezi a mai és jövőbeni társadalmak alapját ...”).

- Töredezetté, nehezen követhetővé teszi az önálló szerzői gondolatok megértését a más szerzőktől vett nagy számú idézet és hivatkozás.

- A kutatási eredmények megfogalmazása egyes szerzőknél elnagyolt, hiányzik a bemutatott eredmény összevetése a témában már korábban lefolytatott hasonló kutatásokkal.

- A tudományos életben nem illik könyvet, publikációt, saját magunk által írt tanulmányban dicsérni.

- A tanulmányokban megjelenített tudományos problémákhoz a felsorolt szakirodalom szerénynek mondható. Nem kielégítő a hazai és főleg a nemzetközi hivatkozások száma.

- Több esetben is a fejezetek belső tagolásának hiánya nehezíti a téma fókuszálását és a gondolatfűzés követhetőségét.

Ismételten hangsúlyozni kell azonban a tanulmányok értékét, hiszen mindegyik figyelmet érdemlő, az andragógiai oktatásban is jól használható szakkikk.

A hazai kutatások szervezői számára tanulságos lehet *Juhász Erikának* a kutatómenedzseléssel kapcsolatos tárgyilagos és hosszabb távon is hasznosítható elemzése, amelyben többek között jelzi, hogy az alapkutatások mellett kisebb alkalmazott kutatások szervezésével lehet anyagilag megerősíteni a nagyobb, több éves programokat.

Végül a kutatás egyik, az oktatási intézményi ellátással kapcsolatos konklúzióját idézem: az oktatáspolitikai kiemelt feladata, hogy minden hátrányos helyzetű térségben biztosítsa a hozzáférést a felsőfokú, vagy „... a nem tisztán elméleti középfokú képzésben résztvevők számára a felsőoktatás előszobájaként működő”⁹, úgynevezett félharmadfokú intézményekhez. Megjegyzem azonban, hogy a helyi és a regionális felnőttoktatási intézmények, szervezetek elemzésére is érdemes lett volna kiterjeszteni a kutatást. A felnőttképzésben több olyan intézményesült forma van (*community college*-ok, amerikai közösségi főiskolák, európai népfőiskolák, szabadegyetemek), amelyek tradicionálisan ezt az „előszoba” funkciót látják el. További kutatásokat igényel a felnőttoktatás és a felsőoktatás „határvidéke” a *Partiumban*, de valamennyi régióinkban is.

A tanulmánygyűjteményt közvetlenül a kiadótól, a *Doktoranduszok Kiss Árpád Közhasznú Egyesülete* 4032 Debrecen, Egyetem tér 1. szám alatti címre elküldött levélben lehet kérni.

⁹ Pusztai Gabriella: Egy határmenti régió hallgató-társadalmának tér- szerkezete. 47. o.